

A BORI RADNÓTI-SZOBORRÓL

Svilajnacnál térünk le a Niš felé vezető autóútról: a térkép szerint erre valamivel rövidebb az út a Bori-tóig, mint Paraćinon keresztül. És aránytalanul keskenyebb és gödrösebb, fogatok, gyalogosok lassítgatják a sebességkorlátozást ezúttal egyáltalán figyelembe nem vevő Lada-karavánt, az újvidéki tévé kocsját.

Elkéstünk, most már bizonyos.

Felpattanó kövek verdesik a jármű alját, lassan kifogy alólunk az aszfalt is, elfogy a kövesút, de még a földút is. Eltévedtünk, vissza, vargabetű Petrovac na Mlavi felé a szinte nem is úton. Őkrös fogatok, tehenes fogatok, erődítmény-kapuk téglából, zománckék vaskapuk és kerítések. Sok udvarban autó, egyik-másik német, de főleg francia rendszám-táblával. Ez a dekoráció útközben, és Petrovacon látjuk meg először az útjelző táblát: Žagubica.

Autónk eszeveszett rohanásba kezd a javuló úton. Sose jártam ezen a vidéken, de most úgy érzem, mintha visszafelé rohannánk.

Žagubicán úgy dübörgünk át, hogy észre sem veszem. Legalábbis nem emlékszem rá; olyan jelentéktelenül kicsi és szürke volna? A térképről állapítom meg, utólag, hogy egészen a Bori-tóig semmi, de semmi, se falu, de talán még ház se, csak emelkedő a rettentő magasságokba, nyaktörő szerpentinekkel. Erre már emlékszem. A motor átmelegszik, prüszköl, küszködik, nem bírja az erőtetett menetet.

A Bori-tónál rengeteg autó, fekete Mercedesek, s ez egyből amolyan ünnepi hangulatfélélet kölcsönöz mindennek. És megnyugtat bennünket: mégsem késtünk le egészen, tart még az ünnepség. Három-négyszáz métert gyalog kell megtennünk egy széles betonsétányon, mígnem egy földnyelvhez érünk. Valóban, tart még az ünnepség: méltatások, emlékezések, versek, magyarul és szerbhorvát nyelven. Írók, költők, irodalomtörténészek, politikusok, közéleti dolgozók, diplomaták, sok közöttük az ismerős arc. Újságírók, fotósok, színészek. A szobor lábánál két koszorú.

Gyors, feszes ritmusú kelet-szerbiai néptánc következik, majd lassan szétszéled a nép. Illetve elmegy a közeli szállodába ebédelni. Én ott maradtam egyedül, fényképezőgépeimmel.

Az egykori Heidenau-gyűjtőtábor helyén, ahonnan, a munkaszolgálatosok jártak ki a vasutat építeni, az újabb kori Bori-tó partján, egy lágy beszögellés hajlatában áll a költő szobra: Radnóti Miklós (1909—1944) magyar költő, a fasizmus áldozata — Mađarski pesnik, žrtva fašizma. Nagy rab-bakancsból nő ki az enyhe ívbe hajló bronzalak, alig nagyobb az elképzelhető eredeténél. Könyökével a korlátra támaszkodik, de a végtagok és az egész test egybeforr az alsó lábszártól a nyakig behajtott,

szorosra fogott köpönyeggel. A talapzat kiszakított darab abból a macskaköves útból, amelyet hónapokon át járt társaival együtt.

Varga Imre Kossuth-díjas szobrász Radnóti-alakja mától kezdve, május 5-e óta áll az egykori fogolytábor helyén, Žagubica felé fordulva. Nem fölfelé néz, a hegyek felé, hanem maga elé. Ha szemben állunk vele, majd az óramutató járásával megfelelő irányban — állandóan feléje fordulva — lassan körbejárjuk, úgy tűnik, mindjobban kitejeseedik ez az arc. Az 5-ösről és 6-osról nézve még Radnótié, de a 9-esről már egy ismeretlen halálraítélté.

A költőnek nyolc ilyen szobra áll szerte a világban, ez itt, a Bori-tó partján a kilencedik, de mintha ez lenne az első, az igazi: mintha sohasem indult volna el északkeletnek, Žagubica, Cservenka, Mohács, Szentkirályszabadja, Abda felé.

Alszik a tábor, a tó gátján az őrtorony valójában a tábor őrtornya. Ez a szobor, itt, a tó partján ok a reményre.

Kép és szöveg: DORMÁN László